

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuse teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse kosmose jälgimise ja seire toetusprogramm”

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD)

(2013/C 327/08)

Raportöör: **Edgardo Maria IOZIA**

14. märtsil 2013 otsustas Euroopa Parlament ja 20. märtsil 2013 otsustas nõukogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, millega luuakse kosmose jälgimise ja seire toetusprogramm”

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 27. juunil 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 491. istungjärgul 10.–11. juulil 2013 (10. juuli istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 165, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tunnistab, et Euroopa jaoks on oluline luua autonoomne kosmose jälgimise süsteem, et kaitsta oma kosmoseinfrastruktuuri ja orbiidileasat-misi. Komitee kiidab heaks komisjoni algatuse, milles esmakord-selt tõstatatakse see teema ja esitatakse lahendusi, et algatada Euroopa Liidus selles valdkonnas koostöö- ja integratsiooniprot-sess.

1.2 Komitee toetab komisjoni ideed, et liikmesriigid esitaksid komisjonile heakskiitmiseks ettepanekuid, kui ettenähtud teabe kvaliteet ja kvantiteet ning teadmiste jagamine, sh ka andme-analüüsi meetodika ja suutlikkuse kohta, on selgelt Euroopa huvides.

1.3 Komitee on teadlik, kui keeruline on leida liikmesriikide jaoks ühiseid lahendusi, ning peab komisjoni ettepanekut esime-seks ja oluliseks sammuks ühise töö ambitsioonikamate eesmär-kide suunas. Tugevad sõjaväehuvid selles programmis muudavad ühise infrastruktuuri loomise väga keeruliseks, ent komitee loodab, et programm viiakse ellu võimalikult kiiresti just selle algatuse baasilt. Ometi on positiivne luua alus sellele tsiviil- ja sõjaväepartnerite koostööle, mis peaks toimuma Euroopa Kosmoseagentuuri, Euroopa Kaitseagentuuri ning kriisiohjamise ja planeerimise direktoraadi vahel.

1.4 Komitee peab oluliseks, et kosmose jälgimise ja seire (SST) tegevuseks ette nähtud rahalisi vahendeid 7 aastaks, mil teenust rajatakse, kasutatakse esmase vundamenti loomiseks Euroopa sõltumatule suutlikkusele, millele võidakse üle kanda osa liikmesriikide kaitsestruktuuride praegusest suutlikkusest.

See tuleks ellu viia, kasutades Euroopas (Kanaari saartel) juba kasutatavaid optilisi teleskoope ja ehitades vähemalt ühe Euroopa radari, mis on kaitsestruktuurides kasutusel olevate radaritega samast klassist. Nii liigutaks jätkusuutliku investee-ringu suunas, mille raames kantakse tsiviilvaldkonda üle uus suutlikkus ja pädevus, et parandada ELi kodanike elukvaliteeti.

1.5 Komitee leiab, et selle programmi rakendamiseks ette nähtud 7 aastaks tuleb määrata liikmesriikide partneritelt oodatava teenuse tase, kehtestades konkreetset ootused pakuta-vate andmete mahu, liigi, andmise sageduse, kvaliteedi ja ligipää-setavuse kohta, et teenuse hindamiseks oleksid olemas vajalikud vahendid sarnaselt seitsmenda raamprogrammi teadusprogram-midele, kus need kriteeriumid on selged ja kooskõlastatud.

1.6 Komitee soovib jätta programmiga ühinemise kriteer-iumid avatuks ning kirjeldada neid täpsemalt artikli 7 lõike 1 punktis a. On väga oluline, et programmi võetaks osalema mitte ainult riigid, millel juba on sõltumatu suutlikkus (nt Prant-susmaa, Saksamaa, Ühendkuningriik), vaid kõik riigid, kellel on võimalik kättesaadavaks teha vajalik andmetöötlussuutlikkus. Esitatud tekst tuleks läbi vaadata.

1.7 Komitee märgib, et kogu jälgimistegevus, mida tuntakse kosmose olukorrast ülevaate saamise (*Space Situational Aware-ness*) nime all, hõlmab peale kosmose jälgimise ja seire ka päikese magnetilist tegevust käsitleva kosmoseilmastiku (*Space Weather*) valdkonna ja Maa-lähedaste objektide (*Near-Earth Objects*) jälgimise.

1.8 Kuna on üldtunnistatud, et pääkesetegevusest tulenev oht kosmose infrastruktuurile on vähemalt samaväärne, kui mitte palju suurem, eriti kui arvesse võtta intensiivsete nähtuste mõjust tulenevat ohtu, leiab komitee, et nagu algselt kosmose olukorrast ülevaate saamise määraluses kavandati, tuleb neid kahte aspekti jälgida paralleelselt ning kutsub seetõttu komisjoni üles määratlema täieliku raamistiku, kuhu on integreeritud kosmose infrastruktuuri kaitse mitmesugused aspektid, eelkõige seoses Euroopa Kosmoseagentuuriga, kes on juba aktiivselt kaasatud pääkesekiirgusevastase kaitse programmi. 10.–11. märtsil 2011 Madridis toimunud kosmose ja kaitse teemalise konverentsi järeldustes (millele mõjuhinnaangus viidatakse) näidatakse selgelt viis, kuidas selles valdkonnas tugevdada koostööd kõigi huvitatud poolte vahel, eelkõige ELi, Euroopa Kosmoseagentuuri ja liikmesriikide vahel.

1.9 Komitee toetab komisjoni ettepanekut tugevdada koostööd USA ja teiste liikmesriikidega, kes on huvitatud ühisest projektist, mille raames kaitsta kosmose infrastruktuuri ning vältida ohtlike ja mõnikord katastroofilisi kokkupõrkeid, sh väikeste materjaliosakestega, mis võivad mõne kalli, inimtegevuseks asendamatu vajaliku satelliidi kasutuskõlbmatuks muuta.

2. Komisjoni dokument

2.1 Kõnealusel teatises tehakse ettepanek luua uus Euroopa programm kosmose jälgimiseks ja objektide seireks Maa orbiidil. Seda tegevust tähistatakse lühendiga SST (*Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Programmi loomisega soovitakse vastata vajadusele kaitsta Euroopa kosmoseinfrastruktuuri, eelkõige Galileo ja Copernicuse/GMESi programmide raames, kosmosejätmetega kokkupõrkamise ohtude eest, samuti on seda kaitset vaja Euroopa orbiidileasutamiste puhul.

2.3 Teatises määratletakse ka programmi õigusraamistik ja rahastamiskava perioodiks 2014–2020.

2.4 Teatisega kaasneb aruanne⁽¹⁾, milles arutatakse eelkõige programmi viit rahastamis- ja juhtimisskeemi, käsitledes nende omadusi, kulusid ja tulusid.

2.5 Seadusandlikule osale endale eelneb seletuskiri, milles selgitatakse konteksti.

2.6 Euroopa Liidu hinnanguline kogupanus SST rakendamise ajavahemikul 2014–2020 on 70 miljonit eurot.

2.7 See hind hõlmab panust osalevatele liikmesriikidele (tavaliselt sõjaväele) juba kuuluvate sensorite tegevusse ning

hoiatusteenusesse, mis tugineb osalevatelt liikmesriikidelt saadud andmetele ja mida pakub Euroopa Liidu Satelliidikeskus.

2.8 Programmis osalemine on vabatahtlik ja eeldab, et igal osaleval riigil on juba olemas toimivad sensorid (teleskoobid, radarid) ning piisavad tehnilised vahendid ja inimressursid või andmetöötlussuutlikkus.

2.9 Ettepanekule lisatud mõjuhinnaangu kokkuvõtte kohaselt oleks minimaalne kahju, mida tekitaksid Euroopa toimivate satelliitide võimalikud kokkupõrked kosmosejätmetega, Euroopa jaoks 140 miljonit eurot aastas ja hinnangute kohaselt kasvaks see 210 miljoni euroni, kui arvestada satelliidisektori teenuste kavandatavat 50 % kasvu järgmistel aastatel. Need arvud kujutavad endast väga tagasihoidlikku hinnangut ja ei hõlma kahju maa peal, st satelliitandmetest sõltuvate teenuste katkemisest tulenevat majanduskahju.

2.10 On oluline märkida, et peaaegu kogu see kahju ei tulene niivõrd satelliitide füüsilisest kaost, vaid nende elua lühememist kokkupõrke vältimiseks tehtud manöövrivõtte.

2.11 Kuigi mitmed liikmesriigid kasutavad praegu oma jälgimisteenust, leiab komisjon, et ELi kaasamine oleks vajalik, et koondada projekti rahastamiseks vajalikud investeeringud, kehtestada juhtimiskord, määrata kindlaks andmepoliitika ning tagada, et olemasolevat ja tulevast suutlikkust kasutatakse ära koordineeritud moel.

2.12 Praegu on USA kosmosejälgimisvõrgustik (*Space Surveillance Network*), mida haldab USA kaitseministeerium, kõigi hoiatusteenuste võrdluspunkt. Selles kontekstis on ELi ja USA koostöö, mille raames tehakse USA andmed tasuta kättesaadavaks, ebapiisav, sest andmed ei ole piisavalt täpsed ja nende haldamise üle ei ole ELil mingit kontrolli.

2.13 Kõnealusel teenuse loomine oleks seega kooskõlas Euroopa sõltumatuse strateegiaga kriitilistes valdkondades ja eelkõige kosmosele juurdepääsul.

2.14 Hinnangute kohaselt haldavad praegu kaitsevaldkonna asutused täielikult või osaliselt 65 % Euroopas Maa-lähedasel orbiidil asuvate satelliitide sensoritest⁽²⁾.

2.15 Euroopa Kosmoseagentuur ei ole sobiv agentuur sellise programmi elluviimiseks, sest see ei ole ette nähtud selliste konfidentsiaalsete andmete töötlemiseks nagu sõjaväeüksuste hallatavatest sensoritest saadavad andmed.

⁽¹⁾ Commission Staff Working Document: Impact Assessment (komisjoni talituste töödokument: mõjuhinnaangus, SWD(2013) 55 final.

⁽²⁾ Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness, ONERA, 2007.

2.16 ELi asutus, kes peaks vastutama SST teenuste koordineerimisega seotud ülesannete eest, on Euroopa Liidu Satelliidikeskus – asutus, mille liit moodustas nõukogu 20. juuli 2001. aasta ühismeetme alusel ning mis pakub georuumilisi kujutisi käsitleva teabega seotud ning erineva salastatuse tasemega teenuseid ja tooteid tsiviil- ja militaarkasutajatele. Euroopa Liidu Satelliidikeskus võiks soodustada SST teenuste pakkumist. Satelliidikeskus võtab osa (koostöös osalevate liikmesriikidega) SST teenindusfunktsiooni loomisest ja toimimise tagamisest, mis on SST toetusprogrammi üks eesmärkidest. Ent praegu ei näe selle satelliidikeskuse põhikiri ette mingit sekkumist SST valdkonnas.

2.17 Programmi haldamiseks on ette nähtud 50 töötajaga organisatsiooni struktuur (sh osalevate liikmesriikide, Euroopa Liidu Satelliidikeskuse ja komisjoni pakutavad inimressursid).

3. Üldised märkused

3.1 Komitee arvates ei ole ettepanekus andmete kogumiseks ja analüüsiks kavandatud piisavalt vahendeid ja suutlikkust Euroopa tasandil. Seega leiab EL end programmi 5aastase rahastamisperioodi lõpul samas seisus, kus 5 aastat tagasi, mistõttu peab ta ilmselt asjaomast lepingut uuendama, et tagada osalevate liikmesriikide kaitsestruktuuridelt andmete saamise jätkumine.

3.2 70 miljoni eurosos rahastamisetepanekus ei määratleta tingimusi, mis esitatakse riiklikelt asutustelt nõutavate andmete ligipäätavusele, kvaliteedile ja õigeaegsusele. Seetõttu on keeruline määratleda osutatud teenuste hindamise kriteeriume. See on võimalik alles siis, kui komisjon on esitanud koostatavad rakendusaktid.

3.3 Liikmesriikide arvates ei anna Euroopa Kosmoseagentuur piisavaid tagatisi tundlike andmete töötlemisel, mistõttu selleks pädev asutus peaks olema Euroopa Liidu Satelliidikeskus. Tuleb aga märkida, et üksikute riikide tasandil – kosmose jälgimist ja seiret teostavates riikides (nagu Ühendkuningriik, Prantsusmaa, Saksamaa) – toimub see kosmose- ja kaitseagentuuride koostöös, mis viitab sellele, et praktikas on kosmose- ja kaitseagentuuride koostöömudel tõesti tõhus. Ei ole aga selge, miks on Euroopa Kosmoseagentuur seda liiki teenusest kõrvale jäetud, arvestades ka seda, et agentuur juba osaleb globaalses hoiatus- ja katastroofide ohjamise teenuses (*International Charter on Space and Major Disasters*).

3.4 SST programm on üks kolmest elemendist kosmose olukorrast ülevaate saamise (*Space Situational Awareness*) ettevalmistavas programmis, mida teostab Euroopa Kosmoseagentuur eeloperatiivses vormis alates 2009. aastast. Teised kaks valdkonda on kosmoseilmastik (*Space Weather*) ja Maa-lähedased objektid (*Near-Earth Objects*).

3.5 Euroopa Kosmoseagentuuri kosmose olukorrast ülevaate saamise ettevalmistavat programmi rahastatakse 55 miljoni euroga. Ei ole selge, milline on suhe nende kahe programmi

vahel. Eelkõige ei ole mõistetav, kuidas kavatsetakse toetada seda SST teenust sarnase teenusega, mis loob ja haldab hoiatusi päikesetegevusest tulenevate ohtude eest.

3.6 Kokkupõrgetest kosmosejätmetega tekkinud kahju suurust tasub võrrelda päikese geomagnetilisest tegevusest tuleneva kahju suurusega. USA riikliku ookeani ja atmosfääri administratsiooni (NOAA) ⁽³⁾ andmetel on päikesetormide tõttu satelliitide infrastruktuurile tekitatav majanduskahju tohutu. 2003. aastal hävitas intensiivne päikesetegevus 640 miljoni dollarit maksnud Jaapani satelliidi ADEOS-2. 1997. aastal põhjustas magnetitorm 270 miljoni dollarilise väärtusega telekommunikatsioonisatelliidi Telstari hävimise ning 1989. aastal tekitas jällegi magnetitorm üheksatunnise elektrikatkestuses Kanadas, millega kaasnes 6 miljardi dollariline kahju.

3.7 Hinnangute kohaselt põhjustaks praegu selline päikese supertorm, nagu toimus 1859. aastal, ainuüksi geostatsionaarsel orbiidil asuvate satelliitidele kahju 30 miljardi dollari ulatuses ning elektrivõrgu kahjustused suurendaksid seda numbrit 1–2 triljoni dollarini. Täieliku toimimise taastamiseks läheks 4–10 aastat ⁽⁴⁾.

3.8 Päikesetegevusest tuleneva ohu tase on vähemalt võrdne kosmosejätmetest tuleneva ohu tasemega. Seetõttu tuleks neid kahte ohtu käsitleda koos, nagu pealegi nähti ette 2011. aasta märtsi Madridi konverentsil. Igal juhul ei selgitata teatistes, kes hakkaks teostama päikesetegevusega seotud hoiatus- ja kaitsemeetmeid.

3.9 Komitee leiab, et ettepanekus tuleb arvesse võtta Euroopa kosmoseinfrastruktuuri kaitse, hõlmates seejuures ka kosmoseilmastiku jälgimisega seotud täiendava tegevuse ning kahe süsteemi rakendamise ja integreerimise ajakava.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Artikli 5 lõikes 2 nähakse ette, et programmi raames ei looda uut suutlikkust, vaid piirduakse liikmesriikides olemasolevate vahendite kasutamisega. Samas öeldakse seletuskirja 2. peatükis selgelt, et praegune suutlikkus ei ole piisav. Seega ei ole sugugi selge, millist liiki süsteemi, sh millist lisatud aruandes (mõjuhindangus) nimetatud viiest vormist, tahetakse üksikasjalikult ellu viia.

4.2 Selle süsteemi tehnilised omadused ei ole üksikasjalikult määratletud. Esitatakse eesmärkide kirjeldus, ent see, millest süsteem peaks koosnema, jäetakse edaspidiseks arutamiseks ja määramiseks liikmesriikide pädevusse.

⁽³⁾ *Value of a Weather-Ready Nation*, 2011, NOAA.

⁽⁴⁾ Vt National Research Council, *Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report*. The National Academies Press, Washington DC, 2008.

4.3 Sõjaväe- ja tsiviilkasutuse perspektiivist on süsteem loodud tsiviilsüsteemina. Suurem osa teabest tuleb aga sõjaväelise allikast. Puuduvad nõuded või selged protokollid, mis kohustaksid sõjaväge seda teavet tsiviilpartneritele andma. Ka selles küsimuses viidatakse ettepanekus, et probleem lahendatakse tulevikus.

4.4 Liikmesriikide ja ELi suhete kohalt sätestatakse ettepanekus, et kõik sensorid on üksikute liikmesriikide kätes ja peavad sinna ka jääma. Näib, et puuduvad konkreetsed nõuded, millega tagada andmete ja teabe liikumise miinimumtase.

4.5 Ettepanekus ei esitata selgesõnaliselt teenuse määratlust. Seega ei ole võimalik hinnata, kas sellest piisab programmi jaoks loodud projektidele.

4.6 26. septembri 2008. aasta resolutsioonis „Euroopa kosmosepoliitika edasiarendamine” väljendab nõukogu vajadust

„töötada välja võimekus, et rahuldada Euroopa kasutajate vajadust omada terviklikku ülevaadet kosmose olukorrast kooskõlastatud tegevuse kaudu ja võimaluse korral muude partneritega”.

4.7 On oluline jätkata nii SST programmi kui ka praeguste kosmose olukorrast ülevaate saamise programmide arendamist.

4.8 Punktis 1.4.4 nimetatud tulemus- ja mõjunäitajad on üsna tautoloogilised, pakkudes toimimise seisukohast vähe programmi tõhususe hilisemaks hindamiseks.

4.9 Kui välja arvata juhtimise määratlus, ei ole süsteemi toimimismudel hästi defineeritud.

Liikmesriikide osalemine ei ole kohustuslik. Mis on minimaalne baas, et see teenus saaks toimida?

Brüssel, 10. juuli 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Henri MALOSSE
